

**Sörmländska
Släktforskar­mässan
29/9 2012
Munk­tellarenan
Eskilstuna**

Huvudsponsor

Innehåll

Föreningsinformation	2
Ordförandespalten	3
Botvidssagan	4
Berättarkväll i Strängnäs	7
Barkskeppet Dorothy	8
Min romantiske farmors far	12
Nya medlemmar/Avlidna medlemmar	14
Gravstensinventeringen	14
Att kämpa med soldatanor	15
Aktiviteter i höst	20

Föreningsinformation

Eskilstuna – Strängnäs Släktforskarförening

Dambergsgatan 1
633 41 Eskilstuna
016 - 12 21 47
essf@telia.com

Plusgiro 73 81 41 – 1

Medlemsavgifter 2011

Fullbetalande	200.-/år
Familjemedlem	100.-/år
Medlemskap för ungdom upp till 23 år	25.-/år

Avgift för ny medlem som
betalas till föreningen
mellan 1/10 och 31/12 ger fullt
medlemskap påföljande år.

Adressändring

Skickas till kassören

Föreningens hemsida

essf.se

Öppettider

Se vår hemsida essf.se

Redaktör och ansvarig utgivare

Richard Attered
(Se styrelseordförande)

Teknisk redaktör

Håkan Olle Larsson
016 – 35 00 35
0706 – 65 29 39
reproconsult@telia.com

Eftertryck eller citat

Får gärna göras ur Anbudet under
förutsättning att källan och författaren
anges.

Tidskriften Anbudet

Utkommer 4 ggr/år
ISBN/ISSN 9929522492

Manusdagar	Till posten
Nr 3 11/8	10/9
Nr 4 13/10	12/11

Webbmaster

Christer Svensson
016 - 51 67 21
070 – 697 64 43
chrsv2@telia.com

Ordförande

Richard Attered
016 - 641 63
070- 341 20 25
richard.attered@comhem.se

Vice ordförande

Christer Fredriksson
016 - 14 02 46
kriste.fredrikss@telia.com

Sekreterare

Iris Rehnholm
016 - 51 24 97
iris.rehnholm@telia.com

Vice sekreterare

Kerstin Nilsson
0152 – 149 51
070 – 312 20 17
kernil@algonet.se

Kassör

Kjell Ivarsson
016 -12 35 91
kjell.iva@hotmail.se

Övriga ledamöter

Håkan Danielsson
016-34 31 91
070-663 54 30
hasol@bredband.net

Gunilla Thörne
0152 -186 63
0730 – 97 34 04
lasse.gunilla@telia.com

Sören Wister
016 - 35 20 31
070 – 360 47 00
soren.wister@telia.com

Ingela Fångström
0152-75 25 76
070-494 35 31
ingela.fangstrom@hotmail.com

Kommittéansvariga

Utbildning

Sören Wister
(se övriga ledamöter)

Utbildning Strängnäs

Ingela Fångström
(se övriga ledamöter)

Aktiviteter

Håkan Danielsson
(se övriga ledamöter)

Datagruppen Eskilstuna

Göran Thomasson
016-13 02 71
g.thomasson@telia.com

Datagruppen Strängnäs

Kerstin Nilsson
(se vice sekreterare)

Gravstensinventeringen

Kjell Ivarsson
(se kassör)

Registervårdsgruppen

vakant

Resor

Gunilla Thörne
(se övriga ledamöter)

Tidningsredaktion

(se redaktör och ansv. utgivare)

Lokalen Eskilstuna

Christer Fredriksson
(se vice ordförande)

Lokalen Strängnäs

Kerstin Nilsson
(se vice sekreterare)

Föreningslokalen Strängnäs

Trädgårdsgatan 23 (Vuxenskolan)
0152-134 94

Kontaktperson Eskilskällan

Richard Attered
(se ordförande)

Revisorer

Gerd Niedergesäss
016 – 51 50 90
gerd.niedergesass@telia.com

Britt-Marie Andersson

016 – 940 03
b-mason999@telia.com

Valberedning

vakant

Ordförandespalten

Nu är våren här och sommaren kommer med stormsteg. Det är otroligt vad tiden rinner iväg. Vi har hunnit med att avverka ytterligare ett årsmöte, som var välbesökt. Jag får ännu en gång tacka för att ha fått förtroendet att leda föreningens verksamhet ytterligare ett år. Vi fick även två nya i styrelsen, Ingela Fängström, Strängnäs, och Håkan Danielsson, Eskilstuna. Ingela skall ansvara för studieverksamheten i Strängnäs och Håkan för våra aktiviteter. Det enda mankemanget vid årsmötet var tillsättandet av en valberedning. Den förra tackade för sig och trots en kortare paus för att "snacka ihop" några namnförslag så blev inte ett enda namn föreslaget. Valberedningsfrågan hänsköts därför till höstmötet och då måste vi få fram en sådan. Ni som vill ha Verksamhetsberättelsen kan beställa den från sekreteraren.

Kursverksamheten har denna vårsäsong gått på sparlåga. Jag hörde från studieförbunden att tendensen varit lika hos dem. Vi får försöka ta nya krafter till hösten och då brukar det normalt vara lite större intresse.

Vi har arrangerat några resor under vårsäsongen, en till Krigsarkivet i Stockholm, en till Landsarkivet i Uppsala och Botvidstjappan. Det ligger mycket planerande och organiserande bakom alla resorna. Tyvärr verkar intresset hos er medlemmar att åka på sådana vara väldigt dåligt. Är det fel typ av resor eller?

En annan sak som vi i styrelsen kommer att diskutera snarast är vårt öppethållande framförallt i Eskilstuna. Det är i första hand lördagarna som har en urusel besöksfrekvens. Här har vi folk som ställer upp som lokalvärdar i ur och skur, offerar en massa tid för att vara er medlemmar behjälpliga med tänkbara problem eller bara finnas till och sedan kommer inte en enda ner till lokalen. Där sitter lokalvärden ensam i fyra timmar! Jag förstår att många sitter hemma på sin kammare och plitar, men någon gång stöter ni väl på något litet problem? Skäms inte för att be om hjälp. Problem stöter alla på även den bäste. Föreningen är till för att hjälpa.

Höstens aktiviteter är i stort klara. Håkan och hans medhjälpare har rivstartat ordentligt. Ni ser utbudet som hittills är klart på sista sidan.

Den Sörmländska Släktforskmässans planering fortlöper som planerat och nu hoppas vi bara på att få många utställare av allehanda kategorier. Vi kommer att behöva en hel del hjälp av er medlemmar som funktionärer. Vår förening skall i första hand hålla med personal som är utställarna behjälpliga fredag kväll, lördag morgon och kväll med in- och utlastning samt värdar under mässdagen. Du som är intresserad att hjälpa till under mässan kan anmäla dig till mig redan nu.

Till "Släktforskdagarna i Gävle" anordnar vi en subventionerad bussresa den 25 augusti. Vill du åka med är det bäst att anmäla sig i tid om du ska vara säker på att få plats. Bussen tar bara 58 passagerare och till Norrköping förra året gick platserna "som smör i solsken". Se mer info på vår hemsida. Slutligen har jag några frågor. Vad vill du att föreningen skall göra? Vilka typer av resmål vill du ha? Vilka typer av temadagar/kvällar vill du ha? Vilka föredrag vill du ha?

Ta dig en funderare över detta och maila eller ring in ditt önskemål till Iris Rehnholm essf@telia.com tel.016-51 24 97.

Ha en skön sommar!

Richard Attered

Botvidssagan

En hörsägen

Uppsats av Kenneth Engvall 1995-02-28

Del 2

Fortsättning från Anbudet nr 1 2012

Från 1689-90 finns den första bevarade husförhörslängden. I den finns under Botvidstorp antecknat Botvid, fru Ingebor, son Olof, dotter Brita samt ytterligare en person som kan tolkas som Christina. Kring detta finns några kommentarer. Botvidstorp förekommer i husförhörslängden med detta namn till 1692, sedan finns inga husförhörslängder förrän 1775, där det återkommer som Heden.

Dottern Marit finns inte med och har inte heller återfunnits någon annanstans. Direkt under Botvidstorp, och utan egen sifferbeteckning, finns en bosättning redovisad med namnet Kojan. Idag heter det Kojäng och finns fortfarande kvar. Under detta finns Olof antecknad troligen med hustru Karin. Det sätt redovisningen sker på tyder på ett nära samröre med Botvidstorp. Förmodligen är detta Botvids son Olof, som nu bor vid Kojan.

Här finns otvivelaktigt en Botvid, som enligt berättelsen brutit mark här tillsammans med Haar. Var kommer då hans fru ifrån? Det finns inget säkert svar på detta. Vi vet att stora skaror följde i krigshärarnas släptåg. De här förrymda soldaterna kan ha hittat sina fruar bland dessa skaror och hade dem med sig när de rymde. Sonen Olof finns inte med i någon doplängd. Detta kan tyda på att han är född tidigare.

1722 finns i begravningsboken antecknat att "Botvid Södesson från Norje boendes uti backstugan Heden begravdes den 18 februari". Prästen har med ett kraftfullt NB (nota bene)¹⁰ antecknat att Botvid avled 107 år gammal. Han skulle därmed vara född 1615. Det är därmed fullt möjligt att han varit med i 30-åriga kriget. Vid den tiden för dottern Marits födelse (1682) var Botvid 67 år gammal. Det är naturligtvis möjligt. Hustrun Ingebor måste dock ha varit betydligt yngre. Mellan krigsslutet 1648 till

Marits födelse är 34 år. Det troliga är därmed att han har träffat hustrun i Sverige.

Anteckningen att han var från Norge kan tyda på att han var legosoldat. Dottern Brita Botvidsdotter avlider 1746 i Kojan, 73 år gammal.

Detta styrker ovan nämnda samband med torpet Kojan. Anteckningen om Britas ålder skulle innebära att hon var född 1673 och inte 1679, som finns antecknat i dopboken. Det är ju visserligen dopdatum som är antecknat men någon längre tid mellan födelse och dop förekom normalt ej. Antingen är därför Britas ålder vid dödsfallet fel angiven eller så kan det helt enkelt vara så att hon är född 1673 men inte döpt förrän 1679 därför att Botvid fortfarande var rädd att framträda offentligt.

Gamla uppmätningar

I husförhörslängderna finns 1755 folk boende vid Heden, som Botvidstorp då kallas. Det är en mor med dotter som bor där. En otydlig anteckning kan tolkas som att modern flyttat till en annan dotter. Efter 1755 har ännu inget kommit fram som pekar på fortsatt bosättning.

Detta är märkligt därför att under åren 1752-1755 utfördes skattläggningsmätning av "backstugorna Heden och Kojan". Anledningen till detta var en länsman Lars Ljung, som gjorde anspråk på skatteköp av stugorna. Efter diverse turer framgår av skrivelse från landshövdingeämbetet att Botvid Sögesons arvingar tilldömts rätten till skatteköp.

Kartan är detaljerad och förtjänar att kommenteras. I norr anges att Öster-Rekarne häradsallmänning går emot och i söder anges att Willättinge häradsallmänning möter. Oppunda häradsallmänning finns inte redovisad och inte heller några detaljerade gränser. Detta visar återigen att gränsförhållandena socknar och härader emellan inte var klara. Kartan redovisar både Heden och Kojan. Det finns därmed ett klart samband mellan Botvids familj och dessa bosättningar då de bägge har tilldömts arvingarna.

På kartan över Heden redovisas ett antal odlingsrösen samt en ek, som med all säkerhet är densamma, som fälldes under andra världskriget. Anledningen

10) *Latin Nota bene = märk väl*

till att den finns redovisad står att finna i 1734 års lag där det i Byggningsabalken står att ”Ingen have makt å kronans ägor och allmänningar, eller å skattejord, att hugga och fälla bärande trä, som äro ek, bok, apel och oxel, eller å varjehanda sätt dem fördärva”. Denna ek måste ha varit ett ganska tydligt blickfång då skogen nästan var förödd på grund av Hällefors bruks behov av kol¹¹.

Tre hus finns redovisade, ett boningshus och två uthus. Med den tidens noggrannhet är boningshuset ritat i perspektiv. Man får här en bild av en ryggåstuga troligen med en dörr på gaveln och två små fönster på långsidan. Huset som redovisas på torpet Kojjan ser likadant ut.

Nuvarande ägare till Kojjan har vid besök visat ett gammalt hus, som fortfarande finns kvar på stället. Skorstenen är numera bortriven men i övrigt skulle det mycket väl kunna vara det hus som finns avbildat¹².

Av någon anledning fullföljde inte Botvids arvingar skatteköpet. Istället sker 1761 en ny skattläggningsmätning.

Denna gång är mätningen initierad av ägarinnan till Hällefors bruk, Hedvig Leijel. Här träder för första gången tydligt Hällefors bruks intressen in i bilden. Men inte heller i detta fall ledde mätningen till något skatteköp.

Vid den slutliga rägångsregleringen av Willättinge häradsallmänning (avslutad 1806) redovisas gränsen gående genom Botvidstäppan. På kartan redovisas ytterligare en byggnad som betecknas som Botvids lada. Detta tyder på att verksamhet måste ha pågått här sedan första skattläggningsmätningen 1752-55. Någon uppgift om vem som äger täppan anges inte. Det troliga är att Hällefors bruk anses som ägare.

Varför blev det inget?

Tre soldater, en bosättning som finns än idag, en som lever kvar som ett namn på kartan och en som är bortglömd. Varför blev det inget av Botvids och Haars bosättningar? Svaret måste, så länge inga nya fakta kommer fram, bli en gissning. Haars bosättning, om vi antar att det var Harsjötorp, var nog ett intrång på en tidigare bosättning som fortfarande

finns kvar, Gamlamon. På tidigare kartor över Opunda häradsallmänning innefattas Harsjötorp av Gamlamon. Det kan mycket väl tänkas att en utrivning av torpet skedde av den orsaken.

Botvidstorpet var en uppodling utan att något intrång gjordes mot andra markanspråk. Allt tyder också på att här har varit ett nära 100-årigt boende (1650-60 – 1750-60). Torpet Kojjan, som vid två tillfällen skattlagts tillsammans med Botvidstorp, skatteköptes 1823. Orsaken till att skatteköp inte skett kan delvis bero på de utdragna arbetena med att fastlägga häradsgränserna, delvis också på Hällefors bruks anspråk på marken.

Gränserna för Öster-Rekarne häradsallmänning var inte slutligt avgjord förrän 1860. I ett protokoll till dessa arbeten finns en uppgift om att skatteköp skall ha skett 1840. Svaret på detta kan möjligtvis finnas hos landsarkivet i Uppsala, där handlingar som rör rättstvister och skattläggning finns. Något skatteköp har inte skett och därmed har Botvidstorp i det närmsta återgått till sitt ursprung.

Avslutning

En hörsägen har en koppling till faktiska händelser. Till skillnad från sagan finns det en verklighetsförankring. I uppsatsen görs ett försök att lägga fram fakta kring de tre soldaterna Botvid, Haar och Sven. Fakta talar för att de kan ha rymt, fakta talar även för att även en vanlig soldat kunde få med sig krigsbyte. Det valda geografiska läget, mitt i Hedbygden, tyder på att man ville vara så obemärkt som möjligt.

Tre bosättningar har funnits som, enligt berättelsen, kan kopplas till Botvid, Haar och Sven. Tillräckligt mycket fakta finns kring Botvid för att konstatera att han kan ha varit med i det 30-åriga kriget. Detta torde då också gälla Haar och Sven.

Vad återstår? Ja, det är skatten, den tappade nyckeln i Nyckelmossen och skattkistan som kastades från Kistberget. Skatten har många förgäves letat efter uppe vid bosättningen. Det framgår av de många rösen som är urplockade. Nyckelmossen förekommer officiellt första gången på den ekonomiska kartan i mitten av 1950-talet. Namnet har då upptecknats av någon kartograf i samband med fältarbetet. Kistberget förekommer inte på någon karta men finns i folkmun på samma sätt som nyckelmossen, dock utan att ha blivit upptecknat. Vid skattläggningsmät-

11) Ivar Schnell Husby-Rekarne kommun sid 80

12) Anders Hellström, nuvarande ägare till Kojäng eller Kojjan

ningen 1761 bedömdes Botvidstorps avkastning till "äng av hårdvall, kan bärgas till 3 lass på tunnland". Det är ingen stor skörd, dessutom tyder det på att någon egentlig odling av säd knappast förekom. Det behövdes nog en krigsskatt för att få tillvaron att gå runt.

Berättelsen om Botvid, Haar och Sven har fascinerat många generationer och kommer att fascinera nya generationer. Det framgår inte minst av följande dikt som skrivits av en av bygdens söner som i hela sitt liv levt i närheten av Botvidstäppan.

Botvidstäppan

Jag minns en boplats från svunna dar
ifrån min barndoms tid

Det förtäljer om Botvid, Sven och Haar
som flydde hit för att rädda sitt liv

Det finns ej dokument bevarat
utan endast minnen som gått i arv
utav dessa män som flytt undan kriget
för att leva här utom lagens arm

Men allt talar för hure dessa män levde
då de bröt marken och byggde bo
det var sannolikt som en källarkula
ett skydd mot kyla, varg och lo

Ett kassaskåp fick de med på färden
men de tappade nyckeln i mossen intill
de lyckades aldrig få upp detsamma
och med stöldgodset stodo de därför vill
Därför buro de skåpet till närmaste sjö
där det kastades ut från ett berg
där fick Harsjön sitt namn att ej minnet må dö
även Skåpberget ståtar av minnenas färg.

Vad som sedan hände med dessa män
är blott nedlagda tegar som vet och därför förblir
denna sägen som sådan för alltid en hemlighet.

Litteratur:

ABF Hälleforsnäs: Hälleforsnäs bruks historia

Englund Peter: Ofredsår

Länsstyrelsen Södermanland: Hälleforsnäs i Södermanland

Schnell Ivar: Husby-Rekarne kommun

Sällskapet för utgivande av Lantmäteriets historia:

Lantmäteriets historia 1628-1928

Källor:

Hellström Anders, Kojäng

Wahlberg Evert, Strängnäs

Österberg Bojan, Olovslund

Lantmäteriets arkiv, Nyköping:

Akt 148 Floda socken

Akt 117, 217 Mellösa socken

Akt 45, 50 Husby-Rekarne socken

Akt 12 Öster-Rekarne häradsallm.

Akt 9, 11 Willättinge häradsallm.

Akt 1, 2 Oppunda häradsallm.

Riksarkivet Stockholm:

Kammarkollegiets arkiv

1:a provinskontorets arkiv

Landsarkivet Uppsala:

Husby-Rekarne kyrkböcker

Husförhörslängder

AI:1 sid. 90, 124, 145, 165

Födelseböcker

C1:5 113605 1679:6 1682:6

Begravningsböcker

C1:5 112605 1722:1 1746:13

1734 års Byggningsabalk

Kenneth Engvall

Berättarkvällar i Strängnäs

I början av året införde vi berättarkvällar i Strängnäs. Vi träffas en gång i månaden då någon medlem berättar något ur sin släktforskning. Det ska inte vara något tjugigt föredrag utan ett tillfälle att träffas, ge varandra inspiration, tips och idéer och inte minst umgås och ha trevligt.

Vi började i februari då Lena Sundin berättade om sina morföräldrar som var nybyggare i Lappland. I mars berättade Eva Vajstedt om en man med ett ovanligt yrke, falkenerare i Danmark och i april berättade Mona Gardell om sin farmors liv.

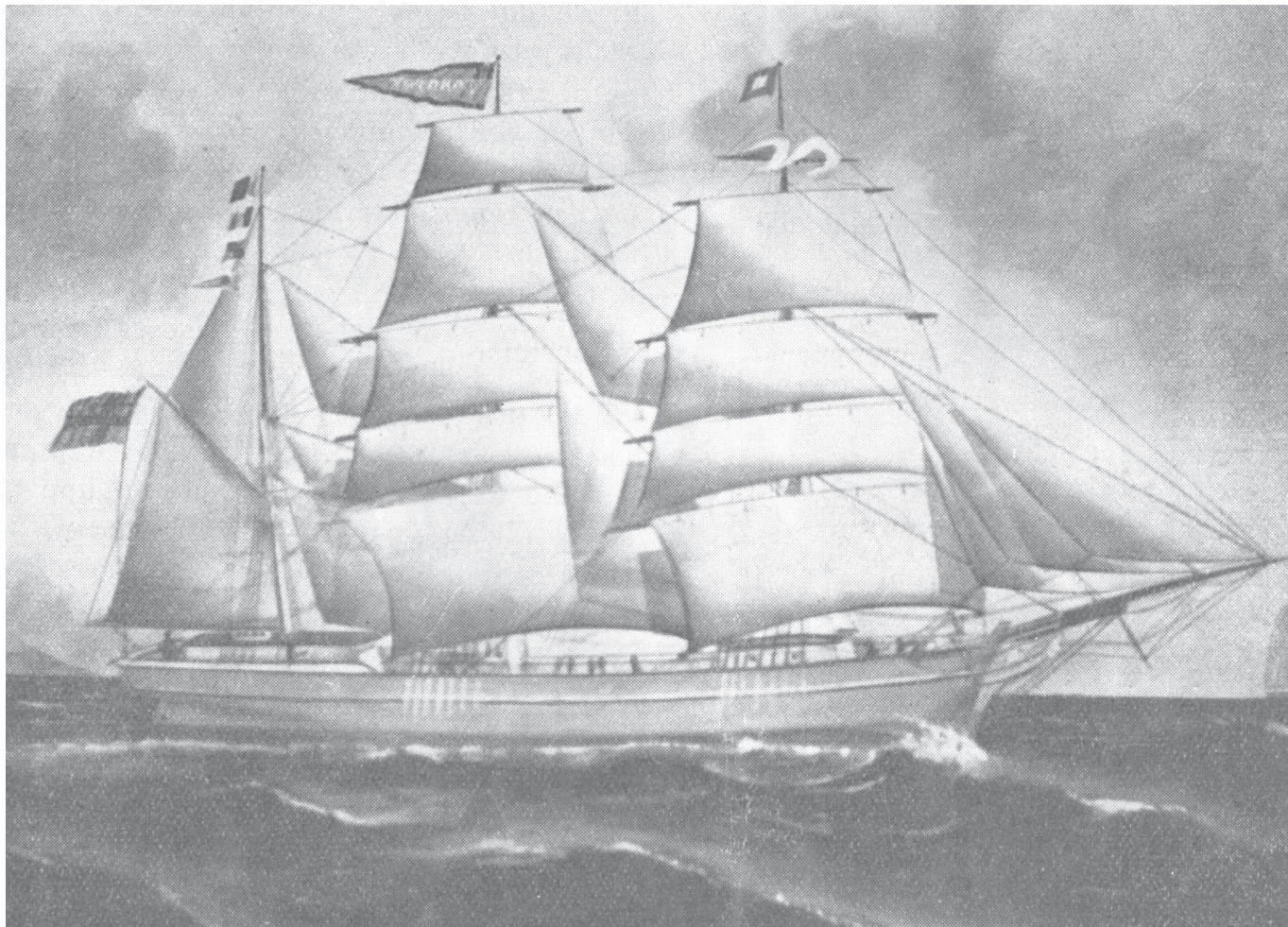
Berättarkvällarna har blivit väldigt lyckade. Vi har varit mellan 8 och 16 personer vid varje tillfälle och har verkligen haft trevligt. Vi har nu bestämt oss för att fortsätta med detta under hösten, preliminärt den första tisdagen i varje månad kl 1800 i Strängnäslokalen. Alla är hjärtligt välkomna då!

Information om datum läggs ut på hemsidan och skickas ut via mail till medlemmar i Strängnäs kommun (som anmält sin mailadress till föreningen). Även medlemmar från andra orter inom föreningen är välkomna. Anmäl din mailadress till Kerstin Nilsson om du vill ha information via mail om aktiviteterna i Strängnäs.

Kerstin Nilsson
Lokalansvarig Strängnäs

Foto: Kerstin Nilsson

Barkskeppet Dorothy

Barkskeppet DOROTHY

Hemmahörande i Malmö

Detta är historien om Barkskeppet Dorothy, som den berättas i tidskriften Svenska Segelfartyg årgång 1937. Skeppets strapatsrika resa över haven och dess tragiska slut.

Dorothy byggdes i ek 1860 hos Harkness i Sunderland, England och mätte 360 register-ton. Hon seglade i 30 år under engelsk flagg. Våren 1891 köptes skeppet av rederiet Rönnström & Malmqvist i Malmö med bibehållet namn.

Befälhavare blev kapten Johannes Olsson från Mölle och styrmannen hette Hansson från sydöstra Skåne. I skansen kom alla från Småland. Hyran var 17 kronor i månaden och bindningstiden 4 år.

I Öresund mellan Helsingör och Dragör kunde

vid olämplig vind samlas ett par tre hundra seglare av snart sagt alla nationaliteter. När vinden återvänt så lättade skeppen ankar och kom länsande sida vida så tätt att man ej kunde se svenska landet för bara segel. Utanför Mölle lade Dorothy bi (stannade) så att kapten Olssons släktingar kunde komma ombord och säga adjö och avlämna godsaker, bland annat torkade skrubbor, som hängdes upp i mesanriggen. Även yngre flickor och pojkar kom ombord. Skeppet var en s.k. långträdare och skulle ut på lång resa och man ville säga adjö innan resan fortsatte.

Besättningen levde gott och humant. Styrman läste aftonbön i skansen och slog ihop boken med ”ett amen, pumpa läns”.

Barken Dorothy var p.g.a. sin konstruktion en dålig seglare så resan blev lång.

Det var motigt på Nordsjön och Atlanten, stilla bleke och varmt i Medelhavet bl.a. Otur med vattenförrådet gjorde livet inte lättare ombord. Järnbanden på träfaten hade gått av och vattnet runnit ut med vattenransonering som följd. Kapten beslöt att anlöpa **La Valetta** på Malta för att köpa nya vattenfat och fylla upp vattenförrådet.

Den evinnerliga stiltjen var provande för besättningen då det tog omkring en vecka för Dorothy att komma in till **La Valetta** och den veckan glömde besättningen ej.

Omsider kom skeppet fram till **Jaffa** efter fyra månaders resa. Lotsen kom ombord och ankrade fartyget på en bra plats med ungefär 10 famnas vatten på reddan. Någon hamn fanns ej. Lossningen började. Turkar kom ombord i byxkjolar och röda fezer.

Besättningen lossade själv lasten i mindre segelbåtar. Under lossningen satte dåligt väder in. Hög västlig dyning kom in och fartyget ”satte svårt”. På eftermiddagen blåste det upp till västlig storm. Båda ankarna var ute och mycket kätting. Livbåten kom ut från land och varnade för kommande oväder. Det blev storm den natten. På förnatten sprang babords kätting. Hela natten var besättningen uppe för att bevaka och lindra verkningarna av stormen.

Alla sjömanskistor packades och surrades. Kaptenen hade dessutom packat en handväska och den låg klar på akterluckan. Kaptenens plan var om den återstående kättingen i aktern skulle gå så skulle fartyget seglas upp på sandstranden.

Men även den här natten fick ett slut och stormen och sjön lade sig.

Kapten gick i land och fick tag i ”infödingar” som skulle dyka efter det förlorade ankaret och kättingen. De låg på 10 famnars djup. Efter ett par dykningar lyckades man att få upp både ankare och kätting. Tyvärr var ankaret skadat och obrukbart.

Äntligen var Dorothys last lossad och kunde avsegla till **Larnaka** på Cypern, senare också till **Limasol**, där lastades umbra på fartygets botten, vilket täcktes väl med mattor och där ovanpå lastades johannesbröd. Allt var destinerat till **Aberdeen**, där besättningen också fick gå iland för första gången på sex månader.

Julaftonen firades här och den var festlig med lutfisk och gröt.

Alla var samlade i skansen och var och en satt på sin sjömanskista och ”skaffade”. Plötsligt kommer styrmannen in och skriker genom dörren.” kom ut och lägg å andra ankaret”.

Så det var bara att sätta ifrån den goda maten och rusa fram till ankarna. I syd kom vinden in och stod som ett fosförhav i marelden. Men alla var förberedda och skutan låg kvar. Värre var det med ett annat av rederiets fartyg, som blev vrak.

På resan till **Aberdeen** hade vi hård storm i **Biscayabukten**. Brädgångarna blev inslagna på båda sidor och lovarts livbåt, som låg på skanstaket lyftes av sjön och slungades mot fockmasten så ena sidan krossades. Timmermannen blev illa skadad. Till råga på allt så sprang skutan läck i den grova sjön. Nu gällde det att pumpa eller sjunka.

Alla ombord pumpade och var fastsurrade vid pumparna för att inte spolats överbord. Det pumpades oavbrutet tills vädret bättrade sig och fartyget gick lugnare i sjön.

Efter storm kommer sol och vackert väder så även här och till **Aberdeen** anlände skeppet lagom till påskhögtiden. Resan hade varit svår, men sjömannen glömmet snart och då han kommer iland dricker han ur sitt glas och sväljer en svordom med allt förtret som drabbat honom från gubben, styret och kocken och tillägger:” vår Herre giver oss maten men hin onde sänder kockarna”.

Från Aberdeen gick resan till **Parrsborough** i **Bay of Fundy, Nova Scotia**. Med ostliga vindar, som på vårarna råda i Nordatlanten gick resan fort.

Vid **St. Johns N.B.** togs lots ombord. Två lotskuttrar närmade sig på samma gång. Samtidigt lade de till längs skeppssidan och det blev strid om vem som skulle lotsa. Den starkaste vann naturligtvis och fick lotsa in fartyget.

I **Parrsborough** lastades tunga björkplankor.

En Nova Scotiabark låg klar att avsegla i hamnen, men besättningen hade kommit ombord fulla och bråkiga, varför de stängdes in inne i skansen. Kaptenen på barken kom över till vår kapten och bad att få låna oss mot betalning. Vi fick därför order att gå

ombord och hjälpa befälet att hiva upp ankare och sätta segel. Väl under segel skulle befälet själv klara resten då besättningen snart nyktrade till under befälets behandling. Nova Scotiaskeppen var hårda skepp att segla med. De ansågs vara riktiga "hellship". Styrmännen på Dorothy var med oss för att inte Nova Scotian skulle få för sig att "shanghaia" oss.

Omsider seglade vi med **Llanelly** i Wales som destinationsort. På överresan fick vi återigen storm och däckslasten kom i drift. Skutan började åter läcka. Till slut måste däckslasten kastas över bord.

Det var höst då vi kom fram till **Llanelly** och där låg ordern: lasta kol till **Santos**.
Fy för den döde!

Santos och **Rio de Janeiro** var på den tiden illa kända för gula feberns härjningar.

På Svensk-norska konsulaten var upphängda kungörelser som berättigade besättningar på fartyg destinerade till någon av dessa hamnar eller hamnar i närheten där febern rasade att avmönstra.

Vilka sorgliga minnen framkallar gula febern för äldre sjömän, som var med på den tiden då hela besättningar dog ut, kamrater och befäl. Dorothys besättning hade varit ombord 14 månader sedan sista mönstringen. Nu avmönstrade flera i besättningen och de som stannade ombord skulle aldrig återkomma.

*Kapten Johannes Olsson vid
35 års ålder*

Resan till **Santos** gick lyckligt. Där mötte ett verkligt elände: den gula febern.

Fartyget blev liggande lång tid (troligen ett år) i **Santos** till en början utanför hamnen.

Kapten Johannes Olsson smittades och dog och de flesta i besättningen gick samma öde till mötes. Hans broder Anders Olsson var också sjökaptan och seglade som befälhavare på ett annat segelfartyg, som gick i fart på Sydamerika. Han låg just då i **Rio de Janeiro**. Anders följde sin broder till graven och även han drabbades efter någon månad av farsoten och avled.

Båda bröderna Olson från Mölle avled alltså i denna fruktansvärda farsot i Sydamerika och begravdes där. Breven, som bröderna Olsson och matrosen, besättningsmannen John Andersson skickade hem till hemmet i Mölle finns fortfarande bevarade.

En ny kapten G.F. Söderhielm anlände till **Santos** och övertog befälet på Dorothy men även han avled i farsoten efter några få dagars sjukdom 1 april 1893. Han var bara 42 år.

Ytterligare en kapten fick uppdraget att överta befälet på Dorothy. Han hette Albert Rappen och var av norsk härkomst..

Han lyckades avsegla från **Santos** till **Mobile** i barlast för att lasta pitchpine (ett träslag?) till **Hull**.

Under lastningen i **Mobile** började Dorothy att läcka svårt allt efter fartyget blev nedlastat. Lossning av lasten måste omedelbart ske och skrovet tätas medelst drevning. Orsaken till läckan var fartygets långa uppehåll i **Santos**. Över ett halvt år hade hon legat där i solen och torkat ut fartygssidorna. Efter reparation togs lasten åter in och den 22 augusti avseglade fartyget.

Denna seglats utvecklades till ett äventyr med stor dramatik.

Andre styrman A.F. Arrhenius hade hört kaptenen yttra något om att fartyget skulle sänkas. Kaptenen och förste styrmannen hade tagit sina kläder och två sextanter i land.. Mycket litet proviant togs ombord.

En dag när Arrhenius arbetade med sjökortet pekade kaptenen på en plats på sjökortet med namnet Matanzas på Cubas nordkust. Här planerade han att sätta fartyget på land.

Besättningsmän från Dorothy. Stående fr v: Olof Möller, Kalmar, Gottfrid Karlsson, Kalmar. Sittande fr v: O. H. Söderström, Kalmar, John Andersson, Mönsterås och Gösta Danielsson, Oskarshamn. Nederst: L. H. Frija, Landskrona.

Den 2 eller 3 september beordrade kaptenen timmermannen att hämta en navare och följa med akterut. Andre styrmannen beordrades att hämta ljus och lysa timmermannen när han i den så kallade källaren borrade ett stort hål i skeppssidan och sedan tillverkade en träplugg som sattes i hålet. Under tiden stod kaptenen vid luckan och övervakade arbetet.

Den stackars unge andre styrmannen vågade ej opponera sig mot en sådan skeppare. Besättningen bestod numera till största delen av greker och dagos. Förste styrman var i maskopi med kaptenen.

Vid middagstid några dagar senare gick fartyget för segel två eller tre sjömil från Cubas kust. Då fick timmermannen order att gå ned och ta ut träpluggen. Nu började skeppet ta in mycket vatten men ingen pumpning beordrades.

Vid midnatt sattes livbåten i sjön och hela besättningen gick i den. Men ännu på morgonen

hade fartyget inte sjunkit. Besättningen fick då order att gå ombord igen.

Nu fick fartyget driva med strömmen mot hamninloppet i **Matanzas** för att på förmiddagen styras mot klipporna. Vädret var vackert.

Förste styrmannen hade fört skeppsjournalen tills kaptenen nu övertog journalföringen de sista dagarna.

Sjöförklaring avgavs inför svenska konsulatet i Matanzas och undertecknades av kapten och förste styrman.

Dorothy blev slutligen i **Matanzas** besiktigad, kondemnerad (underkännande av fartyg) och slutligen såld. Senare blev fartyget flottaget och halat upp på en gyttjebank

Eftermälet bland sjöfolk, som på avstånd tagit del av händelserna kring "Dorothis förlisning" är fyllt av avsky. Huruvida den arrangerade förlisningen var ett försäkringsbedrägeri är inte klarlagt.

Det är ett sorgligt faktum att befälhavaren var skandinav, som på detta sätt har svikit sin plikt mot fartyget och sin sjömansära.

Att följa Dorothis vidare öde har ej varit möjligt. Dock påstås att man sett fartyget vid kaj i en dansk hamn några år senare.

Bertil Rättzén

Originalbrev från besättningen finns bevarade och kommer att publiceras i nästa nummer.

Min romantiske farmors far

Min farmors far, Anders Johan Andersson, föddes i Öja 1864. Familjen flyttade senare till Lista och det var också där som Johan fick sin "utbildning", 128 dagar i folkskola (med flera A i betyget) och 15 dagar i repetitionsskola. Därefter var det dags att ge sig ut i förvärvslivet och som för de flesta unga pojkar på landsbygden var det drängplats som fanns. Enligt ett bevarat skriftligt avtal från en av de första platserna gällde följande villkor:

"Johan Andersson får för hvarje dagsverksdag sextio öre om vintern från 24 oktober till 24 april och nittio öre om sommaren från 24 april till 24 oktober men måste han vara med om att köra mjölken när så påfordras".

Johan hade redan från ungdomen en hörselnedsättning och vid mönstringen med Kongl. Södermanlands Regementes Beväringsskyldighet den 17 april 1885 blev han, "såsom oförmögen till krigstjänst" befriad från beväringsskyldighet.

I 20-årsåldern träffade Johan sin Anna, född 1863 i Gillberga. Anna hade efter 6 terminer i Gillberga folkskola ett antal pigplatser i hemsöcknen och närliggande socknar.

Hur och var de först träffades finns inga uppgifter om. Från åren 1885-1888 finns ett antal brev från Johan till Anna bevarade, där Johan mångordigt och känsloladdat bedyrar Anna sin kärlek.

Den 7 november 1885 skriver Johan:

"Min Egen Älskade Vän

Nu har straxt en vecka flytt bort i tidens smälta sedan vi tryckte hvarandras händer till avsked. Men hvilken vecka af saknad, längtan men tillika hopp, ty vi träffas ju åter snart.

O Anna om du visste så långa dagar, om du verkligen kände hvilken saknad hvilken tomhet i mitt hjerta sedan Du är borta. Ty du lifvets lif för mig är; jag frågar ej hur varmt Du älskar, vet blott att jag älskar djupt..."

I samma stil fortsätter brevet ytterligare ett par sidor. Sedan avslutas brevet:

"Nu är klockan elfva och jag är trött och sömnig ty jag satt uppe i natt och halvesula mina stöflar. Så nu måste jag sluta och säga farväl Anna tänk på mig i dödens smärta, sista gången slår mitt hjerta, slår det blot för Dig"

I brev den 9 december 1885 gratuleras Anna på namnsdagen med olika dikter av okänt ursprung.

Brevet avslutas med några egna rader:

"O Anna hvad det är dyrbart för mig att få gratulera dig ty du är mitt käraste här på jorden, ja jag får gratulera dig som min vän, du är mitt allt, med ett ord, min genius, mitt hjerta finner ej ord nog för att kunna uttrycka sig. Jag säger blott: lef alltid säll. O glöm ej mig"

Den 20 januari 1886:

"Jag vill nu i korthet sända dig några rader, ty det är nu förskräckligt länge sedan jag talade vid dig. En vecka är lång tid för mig att vara skild från dig, nu är det öfver två sedan jag slöt dig till mitt hjerta. Ja tiden går fasligt fort då man har hälsan och mår bra som jag nu gjort, fast jag har haft lite ont i bröstet men det är bättre nu.

Också när man är lycklig i medvetande om att man har en trofast vän, så slinker det iväg. Och jag hoppas att du har hälsan och är vid ett gott mod, och att du kom hem utan några missöden om qvåln sedan. Min hemresa gick mycket bra jag var hemma kl 8.

Du tör tycka att jag har tagit till för liten papperslapp men ser du jag har ej så stort ärnde heller. Jag vill blott bedja dig om en ting nämligen det att du skall vara snäll och gå mig till mötes till grinden der vi skildes åt sist om det är känligt väder om lördag qväll (om du ej har något annat förhinder). Jag tror vist att det är den 23 januari då, men jag är ej riktigt säker påt för jag hittar inte på någon almanack. Om du kommer i half 8 eller 8 tiden så är det inte så noga för jag går längre om jag ej träfar dig der å kommer du inte als så går jag ända till Almby så nog träffar jag dig på något ställe.

Jag skall hälsa hemifrån de mår bra.

Ett brev den 15 februari 1886 tycks ha föregåtts av en fråga från Anna. Johan skriver:

"I glädjen och i nöden i lifvet och i döden: säg vill du bli trogen och huld emot mig. Dessa ord genljuder jämt i mina öron å i mitt hjerta. Jag vill nu svara dig på dessa ord: Ja Anna, jag vill det"

Förhållandet tycks vid den här tiden vara etablerat hos respektive familjer. Den 28 februari 1886 skriver Johan:

"Som Mamma ligger sjuk sedan i lördags och ej har många vänner omkring sig så beder jag dig om du tycker att du vill och ej gör ditt husbondefolk något emot, att du kommer hem till oss om lörda qväll en stund, det vore

ofantligt roligt. Men om det ej passar dig så jör dig ej omak ty jag vet att du har varit borta så många lördag-qvällar att du kan nog vilja vara hemma då. Jör efter behag, jag går i alla fall hem om lördag qväll. Kanske bror August kommer hem då, vi har fått bref från honom, han mår bra.

...Oscar blef så glad då jag sade att jag skulle skriva till dig. Han sa: ja gör det!

Kanske att hon kommer, å så roligt! Som du ser så glädde det oss alla om du kunde komma....”

Den 22 maj 1886 inleder Johan brevet med en dikt och fortsätter:

”Som jag ej har något särdeles att skriva om nu så börjar jag med äfvanstående ord, hvilka kanske i någon mån kan glädja dig min vän ty du är mig kärare än någonsin. Och mina sällaste stunder är då jag får luta mig till ditt trogna hjerta och höra de sköna orden från dig Jag älskar dig. Ja kärlek vilken glädjekälla är det icke, ty: lifvet liknar endast döden när det ej vet hvad kärlek är”

Ett enda brev från Anna till Johan finns bevarat. Anna hade tidvis en bräcklig hälsa och när hon skriver till Johan strax före midsommar 1886 är hon hemma i föräldrahemmet sedan någon vecka på grund av någon åkomma. Hon skriver:

”Om du visste Johan hvad jag har glatt mig åt Trefaldighet, det skulle bli så roligt att få gå till Wäsby och träffa dig och många bekanta. Men det blef om intet för mig. Nu får jag vara der jag är, kanhända att jag kan gå med småflickorna till en liten källa dit vi brukar gå och dricka brunn Trefaldighet när jag var hemma som barn. Midsommarn får jag väl äfven vara hemma för jag orkar väl inte så långt”.

Anna utbreder sig därefter i lyriska beskrivningar av naturens fågring och fortsätter sedan:

”Och under allt detta jag sitter och beskådar i ensamhet så kanske det är något som jag icke har hos mig, som jag kommer ihåg, som jag kanske saknar då. Det är du min vän mitt allt på jorden. Men då är du kanhända långt ifrån mig, du är för mina ögon en kär bild, och mina tankar äro ständigt hos dig, och blir det tills dess jag blir gömd i den tysta mörka grafven för att i tiden aldrig mer återkomma.”

Efter 1886 tycks någon fnurra på tråden ha uppstått. Det sista bevarade brevet från Johan är daterat 3 april 1888 och lyder sålunda:

”Min Anna

Jag säger ”Min Anna” som du ser, ty efter som jag såg i ditt brev så är du fortfarande ”min”. Tack för brefvet, jag fick däri se att du har samma trofasta sinnelag som förr. Jag höll ej ord när jag sade att jag skulle låta höra af mig snart; om förlåtelse kan mitt stolta hjerta icke bedja, utan jag säger döm mig som jag har förtjent, ja döm men fördöm icke ty olycklig är jag förut.

Jag kunde nog hafva mycket att säga nu, men jag vill blott säga att: Den vännen som mig mäst behagat den kan jag aldrig få.”

Vad menar Johan med detta?? Det får vi aldrig veta. Johan och Anna gifte sig i alla fall 1889 och levde ett strävsamt liv som statare vid gårdar i Lista och Öja. En son och en dotter (min farmor) föddes i familjen. Man tog även hand om en fosterdotter. De sista åren i livet bodde de i ”lillstugan” hos mina farföräldrar.

Den 11 juli 1949 skrev Johan med stora kantiga bokstäver i sin almanacka: ”Idag dog Anna”. Hon var då 85 år. Johan levde ytterligare 10 år. Jag minns honom som en sängliggande gammal farbror.

Anita Höglom

Nya medlemmar

Yvonne Rydberg
Törnerosgatan 4 A
633 43 Eskilatuna

Pia Fall
Bruks Gränd 17
644 31 Torshälla

Viola Brattberg
Sveagatan 8 A
541 44 Skövde

Kerstin Levin
Smultronstigen 5
645 43 Strängnäs

Börje Jacobsson
Skyttegatan 10
644 35 Torshälla

Arne Fall
Bruks Gränd 17
644 31 Torshälla

Christer Haglund
Kolbottenstigen 4
635 32 Kvikksund

Ida Andersson
Källgatan 8
632 26 Eskilstuna

Kjell Währner
Jakob Ulfssons Väg 26 A
647 32 Mariefred

Jenny Eriksson
Ådalsvägen 4 A
632 29 Eskilstuna

Inger Haglund
Kolbottenstigen 4
635 32 Kvikksund

Ole Olesen
Stensborgsgatan 13
633 55 Eskilstuna

Stig Eriksson
Prostökna Eksäter
635 04 Eskilstuna

Ulla Persson
Fridhemsgatan 21 H
645 40 Strängnäs

Lennart Ekstam
Brinkska vägen 1 B
645 30 Strängnäs

Inger Jonsson
Grangärdesgatan 11
632 22 Eskilstuna

Loulou Lindohf
Lövnäs 123
736 92 Kungsör

Maj Jensen
Karl Hovbergsgatan 15 C
633 53 Eskilstuna

Mats Levin
Smultronstigen 5
645 43 Strängnäs

Kerstin Simling
Norra Strandvägen 21 A
645 30 Strängnäs

Kerstin Mathisen
Hällbylund Enhagen
635 13 Eskilstuna

Maud Svensson
Stenkvista Bergstena
633 49 Eskilstuna

Avlidna medlemmar

Margareta Josefsson
Åkergatan 5
783 34 Säter

Gravstensinventeringen

Gravstensinventeringen för kyrkogårdarna i Eskilstuna kommun går nu vidare med gravar efter 1940.

Hur inventeringen går till finns beskrivet på Släktforskarförbundets hemsida:
www.genealogi.se/gravproj/Gravsoklist.php

Är du intresserad av att hjälpa till så hör av dig till Kjell Ivarsson, tel. 016 -12 35 91 eller kjell.iva@hotmail.se

Släktforskarföreningar, privata släktforskare, hembygdsföreningar, arkiv, rikstäckande organisationer och företag som kan erbjuda spännande och intressanta produkter för släktforskaren glöm inte att anmäla er senast den 31 maj till

www.slaktforskarmassan.se

Att kämpa med soldatanor

Del 2 b. ”Svårt att träffa rätt när man fäktar efter Svärds anor.”

Föregående avsnitt handlade mest om soldaten Pehr Flods öde och anor. Ett nästa steg blev att ta reda på anorna till Eric Flods hustru. Hon hette Anna Svärd, ett känt namn för läsare av Selma Lagerlöfs böcker. Men Eric Flods hustru Anna Maja Svärd är ju förstas ingen romanfigur. Namnet Svärd för ju direkt tanken till soldatnamn. Hon var född 1811-09-12 och dotter till soldaten vid Södermanlands reg. Anders Svärd, bosatt i Vallby soldattorp i Klosters församling.

Svärd var enligt hfl för Vallby född 1785 i Svedvi församling (Västmanland). När jag för första gången letade i Svedvis kyrkböcker bland födda detta år, då med hjälp av Geline, tyckte jag att det var ganska svårläst. Då hittade jag minst fyra Anders födda detta år i födelseboken. Två av dessa hade som far soldater. De två övriga var födda u. ä. Fadernsnamnen fanns dock inskrivna, fast svårtydda.

Då lade jag tills vidare den sökningen på hyllan och övergick till att försöka spåra en annan Anders Andersson, nämligen Svärds styvson, (A. A:son Lustig) som jag återkommer till längre fram.

Vid ett tillfälle beklagade jag mig under kaffepausen vid en träff i ESSF:s registervårdsgrupp över svårigheten att finna fram uppgifter om män, som heter Anders Andersson. Det kom direkt ett medhåll från en av medlemmarna, Christer Fredriksson, som nämnde att hans hustru och han hade sökt efter anorna till Anders Svärd, som hon härstammade ifrån via soldaten Runström. Tack vare detta stimulerades jag att då pröva att göra om letningen, nu i SVAR:s register, där bilderna ju oftast är litet tydligare. Då råkade jag bl. a på ytterligare en Anders.

Den äldste av alla dessa fem ”Andersar” var född 1 februari u.ä. av pigan Stina Nilsson i Rydan, 40 år gammal, och faderns namn finns inskrivet som dr Lars Jansson i Ryd. Den andre av de två som var u.ä. föddes 7 april av pigan Cajsa Ersdotter i Skällby. Faderns namn var angivet som Anders Ersson i Gillberga.

Med hjälp av en hfl för Skällbys ägor förstod jag att modern tydligen var en syster till soldaten Anders Ersson Glader född 1746. Husförhörlängden från Skällby ägor hade jag studerat först därför att Glader i sin tur var far till en annan Anders född 1785 5/5. Den andre soldatsonen var född 6/10 i Amsta soldattorp med far Per Persson Stark f. 1760 24/7. Den femte Anders född 1785, den 3/3, var son till torparen Olof Olsson på Prästgårdens ägor.

Vem av dess fem kunde vara den Anders jag sökte? Var han soldatsön? Många soldatsöner blev ju soldater, men långtifrån alla soldater kom från soldathem. Alltså måste jag försöka följa alla fem vidare öden.

Först började jag leta i hfl efter Rydan och Ryd efter Anders Larsson, men hittade inte någon sådan gård eller torp. Då insåg jag att jag borde, med tanke på den tidens höga barnadödlighet, ha börjat med att leta i dödboken. Där hittade jag honom år 1788, knappt 3 år gammal, och han kunde alltså avfärdas.

Nu övergick jag till Anders Pehrsson Stark. I hfl gick det att se att han från soldattorpet i Amsta ägor kommit till gårdar i Amsta by före 1800, och därifrån till Skällby 1802 med senaste notering nattvard 1805 och en notering bortflyttad till Säby -05. Min första hypotes hade varit att Svärd var Stark-sonen, som ju visat vilja att flytta och komma vidare. Men det visade sig ju faktiskt vara fler som ville och gjorde.

Anders Olsson från Prästgårdens ägor noteras i en hfl som bortflyttad år 1800 till Säterbo församling. Där finns någon som skulle kunna vara denne Anders i en husförhörlängd, som bosatt i Slussverket, nämligen en And Olof Fager f. 1785 i Svedvi med sista notering 1801. Han har ej strukits och inte noterats bortflyttad, men står inte heller att finna i följande husförslängd.

Tillfälligtvis hittade jag Anders Olsson sedan igen i Svedvi, i Rallsta by med sista datum nattvard 1802 och med noteringen bortflyttad till Hallsta. I Hallsta hfl finns uppgiften att han flyttat till Westerås 1804.

Anders Andersson, född i april 1785, Caisa Ersdotters son, bodde tydligen kvar hos morföräldrarna, tillsammans med soldatfamiljen Glader i Skällby ägor, enligt hfl fram till 1794. Mamman hade flyttat

till Säby socken står det. Denne A.A. kan ju kanske tänkas vara den Anders Andersson från Skällby som begav sig om hösten år 1806 till Västerås enligt en särskild utflyttningslängd för Svedvi 1802-08. Men var har han hållit hus mellan 1794 och 1806? Det finns inga noteringar i hfl från Skällby om flyttning eller annat.

Nu återstod Anders A:son nr 2. Honom hittar man i en senare hfl från Skällby ägor bland "Soldat Gladers barn". De var tre stycken då, det äldsta en dotter Anna f. 1783 4/5 och Anders Andersson f. 1785 5/5 samt Johan, yngst. Alla hade noteringar om bortflyttning. Fast bara vid Anders stod det 10/2 1797 Eskilstuna! (Utropstecknet är mitt). De andra syskonen flyttade inom socknen.

Så nu återstod "bara" att leta fram Anders Andersson med rätt födelseuppgifter i Eskilstunas hfl:er 1797-1810. Men jag har inte lyckats hitta honom i dessa. Det finns några A;son med andra födelseuppgifter och några spridda Anders Andersson som saknar uppgifter om födelseår och plats. I Vallbys hfl står det vid Svärds namn i kolumnen Kom från: "sedan länge" och dessutom står han som Sörml. i soldatrullorna, vilket ju väl kan stämma med att han tidigt kom till Eskilstuna och uppfattades som sörmlänning vid inskrivningen. Så bevis saknas att Svärd är Gladers son, men slutsatsen måste tills vidare bli att av de fyra är sonen till soldaten Glader den absolut starkaste kandidaten till att vara den som sen blev Anders Svärd.

Om denne soldat Glader kan man i Svedvis kyrkböcker se att han dog i fält i Finland 1790, enligt Centrala soldatreg. den 16:e maj. Hur vet jag inte än, men man kan ju ha sina funderingar med tanke på hur förloppet av kriget beskrivs:

1788-90 års krig åsamkade Sverige ganska dryga förluster i manskap och materiel. Örlogsflottan, som led svårt av tyfus och andra farsoter, beräknas ha förlorat omkring 10 000 man i döda, huvudsakligen i Karlskrona (civilpersoner inräknade). Armén och arméns flotta uppges likaledes ha mist omkring 10 000 man i döda genom sjukdomar, medan antalet i strid stupade armésoldater skall ha stannat vid omkring

1500. (Från Svensk Historia II av Sten Carlsson, Stockholm 1961).

Å andra sidan kan han mycket väl ha stupat. Södermanlands regemente var varit invecklat i strider omkring mitten av maj 1808. (se Kungl. Södermanlands regemente under 350 år, Strängnäs 1977).

Intressant är att Anna Svärds mamma, Anna Ersdotter, f. 1774-08-19, är soldatdotter. Fadern var en Eric Wallberg, soldat för Vallby rote, i Vallby socken (utanför Torshälla). Han kom enligt en GMR från Västmanland, antogs till soldat 1769, avskedades 1774 (kasserades, liderlig och svagsint - man undrar: vad kan det ha inneburit.....?). Anna Svärds mormor var Catharina Andersdotter och om henne finns ej fler uppgifter än att hon var "quinsperson från Vallby by" i vigselnotisen från 1774-05-24. (Här finns utrymme för funderingar: om hon inte var piga, änka, mamsell eller jungfru utan benämndes "quinsperson", vad kan hon ha sysslat med då ute på landet?). I hfl Vallby AI:1 1778-96 kan ej återfinnas någon i familjen Wallberg, varken Eric, hustrun Catharina (Cajsa) eller dottern Anna. I dödboken för Vallby 1794-1830 hittas ej heller någon av föräldrarna. Tydligt har de flyttat från Vallby (eller, kanske troligare, avlidit) före 1778. Ingen hfl eller flyttningslängd finnes för Vallby före 1778.

Anna Ersdotter var tydligen något av en "femme fatale". Jag lyckades leta reda på henne i Jäder på 1790-talet, först i Mågla, sedan i Norrholm. I en anteckning i hfl i Norrholm från 1797 står "Ganska svag i sin kristendom". Sedan flyttade hon till Hyvena, där hon födde en utomäktenskaplig dotter 1797 13/5. Sista platsen i Jäder var i Hättinge 1797-1798. Där finns en anteckning i hfl: "ganska okunnig, tillsagd att vid nästa läsnad till i vår visa förbättring i sin kunskap". Vad låg bakom detta? Knappast var hon svagt begåvad med tanke på ordet "tillsagd". Kanske dyslektisk eller bara ointresserad?

Hon hamnade sedan som piga på Länsmansbostället i Himmelsända, Kjula. Där fick drängen Olof Sjölander ihop det med henne och blev far till hennes nästa utomäktenskapliga dotter, som föddes

och dog 1804. Då hade hon redan hunnit flytta till Lustigstugan i Mesta, där husbonden var häradsprofossen Anders Jansson Lustig. Denne hade blivit änkling i oktober 1803 i ett barnlöst äktenskap. Han hjälpte Anna att stämma Sjölander inför häradsrätten för brutet äktenskapslöfte. Det framgår av anteckningar i husförhörslängderna från Lustigstugan vid denna tid. Hans avsikter var dock, som man kan anta, inte helt osjälviska, utan han ville nog att hon skulle bli tacksam och även fri att gifta sig med honom i stället. Detta skedde också den 23:e maj 1805. Lustig var uppenbarligen ingen sympatisk person, särskilt i ögonen på den som skrivit denna anteckning i en husförhörslängd: "Lustig högst elak 1801 med sin förra Hustru, hvarom se förra Husförhörslgdn Lst. 1804 hade han mycken omsorg, för att få denna.* Mannen är efter alt utseende en stor hypocrite." **(med denna menar antecknaren andra hustrun Anna Ersdotter).*

I den förra hfl stod det om att Lustig hade stämts till häradsrätten för misshandel av sin förra hustru och fått en varning för detta.

23:e september 1805 föddes Anders Andersson Lustig. Att Anders Jansson Lustig sedan avled redan 4 jan. 1806 kan man gissa att kyrkoboksantecknaren kanske såg som ett straff från ovan.....

I bouppteckningen efter Anders J:son Lustig ser man att det blev en slutlig behållning av 19 Rdr S: m.-6 -6. Anna Ersdotter var nu inte längre som förut enbart en fattig, föräldralös kvinna med barn u ä utan en någorlunda välställd änka.

1810 gifte hon om sig med 11 år yngre soldaten Anders Svärd och flyttade med sina barn till soldattorpet i Vallby i Klosters församling. Detta år står det i husförhörslängden att Svärd blev kommenderad till Stockholm 1/11.

Vid ett tillfälle när jag stod i Torshällas bibliotek och bläddrade i en av de årsböcker som getts ut av Lokalhistoriska sällskapet i Norra Södermanland, nämligen den från 1987 med titeln "Fristadsbor inför rätta", råkade jag på Anders Svärds namn.

Här följer ett utdrag från den artikeln: - Från förhandlingar 13:e juni 1813.

§ 3 Till i dag hade rätten låtit inkalla soldaten Anders Svärd, lärlingarne Anders Hagberg, Joh. Sernander, Olof Appelberg hos herr rådmann Grön-

strand, Joh. Axel Forssmark, Carl Gust. Tydin och Johan Jöransson hos mästern Tydin samt Anders Nyberg hos Joh. Eric Spångberg, att ansvara för det de natten emellan 2:dra och 3:dje nästledne maj förövat buller och oljud å gatan, ävensom Svärd vilken här tidtals arbetat hos Tydin uraktlåtligt att hos ordningsmannen anmäla och förete bevis det han ägde befällets tillstånd att sig här uppehålla.

Vid upprop av målet förekommo nu uti stadsfiskalen närvaro alla förenämnda personer jämte mästern Anders Tydin, som uppå fråga huru han kunnat i arbete hos sig emottaga Svärd utan att därom behörig anmälan och utan att efterfråga huruvida Svärd ägde befällets tillstånd att i nu varande krigstid sig här uppehålla?

Tillkännagav att Svärd endast tidtals och som daglönare skall hos honom arbetat, och att Tydin förmodat det Svärd själv sådant anmält.

Som ingen compagnie fullmäktig var tillstädes, så fann ordningsrätten sig emot 14:e kap. 20 § uti Kongl. krigs artiklarne den 31 Martii 1798(not 10), icke nu kunna Svärds förhållande till prövning företaga, utan blev sådant till annan utsättande dag uppskjutit, och åtog sig stadsfiskalen att emellertid efterhöra huruvida compagnie chefen herr capitainen von Schneidau ännu vore avrest eller ej, för att i senare händelse till honom inberätta förloppet; Svärd avträdde.

Det kan påpekas att Karl Johan, fortfarande kronprins, i maj 1813 hade med svenska trupper kommit till Stralsund som en början på svenskt krigsdeltagande i den stora koalitionen emot Napoleon. Dessa omfattande krigshandlingar ledde ju så småningom bl. a till att Norge slogs ihop med Sverige, dock först efter att Karl Johan lett en svensk armé i ett slutligt anfall in i Norge.

Norrmännen hade bestämt sig för ett självständigt Norge, men kunde inte försvara sig och sin ståndpunkt den gången mot en övermäktig fiende. Men sista ordet var ju inte sagt som vi ju vet nu.....

Anders Andersson Lustig flyttar redan 1817, 12 år gammal, ifrån Vallbys soldattorp till "Nystugan, Asperén". I Nystugans hfl påträffas han ej, däremot kunde jag hitta honom via namnet Asperén, som stod i ett hfl-personregister i Eskilstuna Kloster No 63, -4,-5. Där bor han fram till 1822. Där står

han först som Anders Lustig, lärling. (Nålmakaren Asperén finns högre upp.) I de senare noteringarna namnet Lustig satts inom parentes och slutligen strukits och ersatts med Forslind. Hela namnet till slut struket men ingen utflyttningsnotering eller annan förklarande notering finns. Så där upphör t.v spåren efter Anders A:son Lustig. Forslind klingar inte riktigt som ett soldatnamn utan låter mera som ett hantverkarnamn. Hade han blivit gesäll som vandrat ut i världen eller kommit till någon annan nålmakare eller blivit värvad till soldat? Kanske finns han i någonstans att finna i Eskilstuna stads arkiv?

För att nu börja sluta cirkeln får vi återvända till soldaten Eric Flod. Man kan ju fundera på varför han valde att bli soldat med tanke på att hans egen far dog under krig. Han föddes ju efter faderns död 1808. Men för fattiga soldatpojkar som uppfyllde de fysiska kraven och som kanske såg sin far som en hjälte var det nog ett naturligt val, särskilt om man dessutom ville gifta sig och kunna försörja en hustru. 1831 blev han rekryterad. Det var ju långvarig fred sedan under Karl XIV Johans tid så krig slapp Eric Flod ifrån. Han hann få sex barn själv innan han gick bort 1845. Det står i dödboken som orsak: "afhändt sig lifvet genom dränkning". Det yngsta barnet, en dotter, var då bara ett drygt halvår gammalt och det äldsta, sonen Johan Wilhelm nyss fyllda tolv år. Den som i fråga om Erics öde börjar fundera på olycklig barndom och fattiga levnadsomständigheter bör betänka att psykisk sjukdom med depression var ju säkert inte så mycket ovanligare förr i tiden. Mjältsjuka eller melankoli kunde det också kallas. Någon egentlig verksam behandling fanns ju inte vid denna tid. Själv mordbenägenheten hämmades kanske i och för sig något av dåtida föreställningar om kommande helvetesstraff för dödssynd.

Eric Flods änka, Anna Maja Svärd gifte 1858 om sig med svärfadern till sonen E.G. Flodqvist, förre korpralen i Österrekarnes kompani Jonas Flätt.

Ingen av Flods två söner blev soldat. Den äldste blev skomakare i Västmanland, den andre var ju den förut nämnde finsmeden i Kjula, Eric Gustaf Flodqvist. Men finsmedens äldsta dotter i sin tur, Sofia Carolina, f. 1863, gifte sig med soldaten Carl

August Runström och hamnade också i Runsäters soldattorp och de har ju ättlingar, även i Eskilstuna-trakten, som hedrar sitt ursprung.

Och Eric Flods näst yngsta dotter var ännu en soldatdotter som blev gift med en soldat, nämligen med Carl Eric Lundberg. Hon hette Sofia Vilhelmina och var född 1841. De var bosatta i Hammarby socken, i soldattorp nr 879 och de hade 4 söner.

Många namn har nämnts här och det med avsikt; för släktforskare kan det vara en bra sak att råka på ett namn som kan ge ledtrådar i det egna sökandet. För övrigt ville jag visa hur soldatnamnen både är till nytta och till besvär. De kan ju ibland underlätta spårandet, men saknar man ett farsnamn kan det bli besvärligt att hitta rätt till anorna. Då får man med litet tur och mycket envishet försöka ta sig fram på omvägar för att ibland i bästa fall komma rätt.

Epilog till 2 b.

Det kan finnas mer än en anledning att lägga till en brasklapp. (Släktskap till biskop Brask kan vara en av dem. Biskopen själv hade säkert inga ättlingar, hängiven sin katolska tro och ihärdig motståndare till reformationen som han var. Men hans bror är en av mina anor.)

Om utredningen av Anders Svärds anor skall ha något värde förutsätts att uppgifterna i husförhörslängden från Vallby soldattorp i fråga om hans födelseort och -år är riktiga. Antagligen grundar sig sådana uppgifter oftast på de som personerna själva har lämnat. Att födelsesocken verkligen är Svedvi, som det står, är ju helt rimligt, för det kan ju inte bara vara hämtat ur luften. Någon gång kan det väl förstås vara så att någon flyttat som mycket liten med sin familj till en ny församling och när sedan föräldrarna gått bort så kan han/hon felaktigt tro att den socken han vistades i under tidiga år även var födelseorten.

Präster kan knappast förväntas annat än undantagsvis ha kontrollerat uppgifter i andra än egna och kanske grannförsamlingars kyrkböcker. När det sedan gäller födelsetid så är den säkert ofta grundad på svaret på frågan; "Hur gammal är du?". Om nu någon är född exempelvis 5:e maj som Svärd och vederbörande själv bara kan sin ålder, men inte vet sin födelsedag och husförhöret vid noteringen ägde rum tidigare än så på året, så kommer födelseåret beräknat

från uppgiven ålder att bli ett år senare än det rätta. Det kan nog också ibland ha varit så att någon inte känt till sin riktiga ålder och/eller avsiktligt sagt fel eller tröttnat på frågetjätet och klämt till med något lämpligt födelsedatum!

I paret Svärds vigselnotis står som ”närvarande å Enkans vägnar Corporalen Ol Helg”. Christer Fredriksson påpekade för mig att de funnit att Helgs hustru var född i Svedvi och att de funderat på om hon kanske var befryndad med Svärd.

I hfl för Helgesta 1805-1815 står (överstrukna) vicekorpralen Olof Helg som född 28/9 1785 i Husby och hans hustru Maja f. 6/10 1774 i Svedvi. Hennes efternamn är litet svårläst.

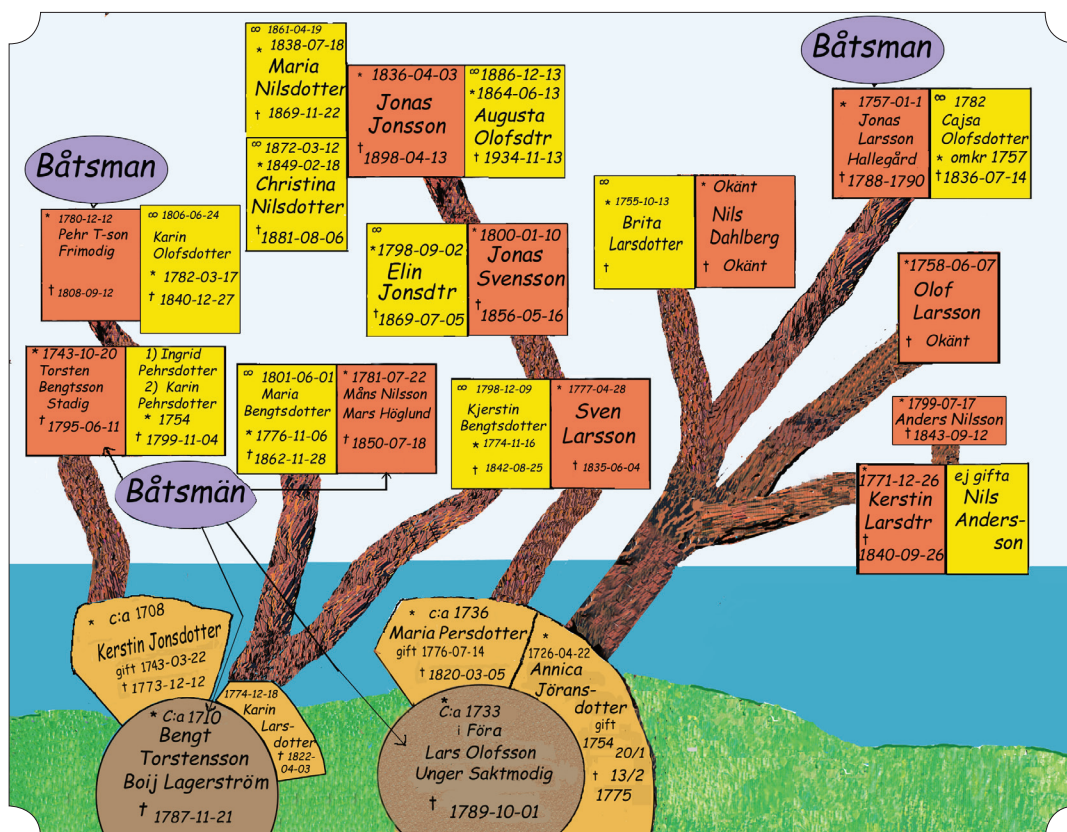
Det står att hon kom dit från Thorshälla 1809 och flyttat dit igen 1815, och att hennes man soldaten dött samma år. I vigselnotisen från Torshälla 1808 kan man läsa hennes namn som pigan Maria Isaacsdtr och som hennes hemort står Hellby. I motsvarande hfl för Hellby Norra gården finns hon med men där står bara födelseår 1774, ej månad och dag och som födelseort läses ”Schedvi”. Hon kom från Vallby närmast, men bynamnet finns inte noterat, så jag har avstått från att i Vallby sockens hfl: er leta vidare.

Olof Helg hittas mycket riktigt i födelseboken för Husby på rätt datum och med soldat Anders Nafgren som far.

Men Maja Isaacsdtr har jag inte kunnat hitta i födelseböckerna för Svedvi 1773, -74 eller -75 och inte heller i Skedevi, Östergötland eller Västra Skedvi, Västmanland eller Stora Skedvi i Dalarna. Ett exempel på hur lätt man ibland riskerar att bli vilseledd genom felaktigheter i husförhörslängder!

Det är nog troligast att Olof Helg ombads vara närvarande vid vigseln i egenskap av närmaste befäl och jämnårig soldatkamrat. Slutligen: bland födde i Svedvi 1786 finns inte mindre än 6 stycken gossar med namnet Anders.....

Lars Vej Jens

Eskilstuna - Strängnäs Släktforskarförenings aktiviteter hösten 2012

Aug 25	Resa till Släktforskardagarna i Gävle	Se hemsidan
Sep 14	Fredagslunch med aktuellt tema	Multeum i Strängnäs 12.00 – 12.45
Sep 15	Besök på Åkers Bruksarkiv Guidad visning av Åkers Styckebruks gamla arkiv med handlingar från tidigt 1600-tal till 1975	Se hemsidan
Sep 29	Sörmländska Släktforskarmässan	www.slaktforskarmassan.se Munktellarenan Eskilstuna
Okt 9	1800-tals romanen "Gustaf" Hur forskningen om släkt och historia sammanställts till romanen. Göran Källgården/Eva Samuelsson	Multeum i Strängnäs 18.30 – 20.30
Okt 25	Forska i Eskilstunas kyrkoböcker Sven Kullman informerar	Contrast i Eskilstuna 18.30 – 20.30
Nov 6	En föreläsning om arkivmaterial kring pass och resor för samt Genealogiska Föreningens projekt - Inrikes pass. Hans Hanner	Multeum i Strängnäs 18.30 – 20.30
Nov 22	Vad hittar jag i domböcker och hur forskar jag i dem? Ragnar Fornö	Contrast i Eskilstuna 18.30 – 20.30